

Det nordiske
samarbejde

Det nordiske samarbejde

© Nordisk Ministerråd, København 2010

ANP 2010:760

ISBN 978-92-893-2126-6

Redaktion: Klaus Munch Haagensen,

PUB/Kommunikationsafdelingen

Layout: Jette Koefoed,

PUB/Kommunikationsafdelingen

Fotos: Karin Beate Nøsterud

Oplag: 5000

Tryk: Arco Grafisk A/S, Skive

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene
i den nordiske miljømærkning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order

Flere publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Nordisk Råd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0400

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Den nordiske samhørighed

Uddannelse, forskning og innovation

Klima, miljø og energi

Velfærd og kultur

Nordens internationale engagement

FAKTA

Det formelle samarbejde mellem de nordiske lande hører til de ældste politiske samarbejder i verden. Det bygger på en geografisk, historisk og kulturel samhørighed mellem de fem nordiske lande: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige og de tre selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland. Det gør det til et af verdens mest omfattende regionale og folkeligt forankrede samarbejder.

Samarbejdet finansieres af skattemidler fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Det nordiske samarbejde koster ca. DKK 35 pr. nordbo pr. år.

Hvad enten samarbejdet foregår i Nordisk Ministerråd eller Nordisk Råd bygger det politiske samarbejde på fælles samfundsværdier og en fælles demokratiforståelse.

Den nordiske samhørighed

Nordens helt unikke velfærdssamfund er båret af fælles værdisæt og en stærk kulturel samhørighed. Det forpligter. De nordiske statsministre har med fornyet kraft markeret landenes vilje til at fastholde denne samhørighed og til at udvikle den i en global verden.

I dialog med parlamentarikere fra hele Norden diskuterer statsministrene løbende, hvordan de nordiske lande sammen kan møde globaliserings udfordringer og drage nytte af de muligheder, det giver.

Statsministrene har med ny politisk tyngde givet samarbejdet et markant fokus. Helt fremme i front for

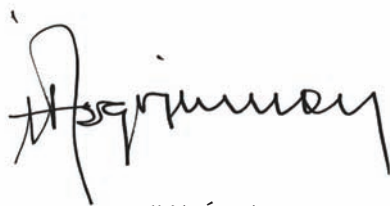
det nordiske samarbejde ligger nu områderne klima, miljø og energi sammen med uddannelse og forskning, velfærd og kultur. Nordiske kerneområder, der alle er grundlaget for Ministerrådets og Rådets stærke internationale engagement.

Samarbejdet er ikke bare med til at sætte nordiske kerneværdier på den internationale dagsorden. Det er samtidig med til at synliggøre Norden og det nordiske samarbejde, som noget enestående. Til gavn for både borgere og brugere – i Norden og uden for Norden.

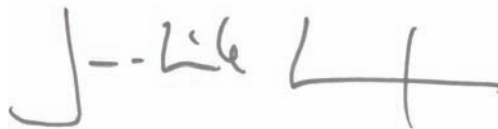
Det officielle nordiske samarbejde foregår inden for rammerne af Nor-

disk Ministerråd, hvor regeringerne samarbejder og i Nordisk Råd, som er parlamentarikernes samarbejdsforum. I spidsen for det arbejde står samarbejdsministrene og valgte parlamentarikere.

Hvad enten samarbejdet foregår i Nordisk Ministerråd eller Nordisk Råd bygger det politiske samarbejde på fælles samfundsværdier og en fælles demokratiforståelse. Værdier, der skal være med til at fastholde og videreudvikle en dynamisk udvikling i de nordiske lande, fjerne grænsehindre og øge Nordens samlede kompetencer, konkurrenceevne og sammenhængskraft.

Halldór Ásgrímsson
Generalsekretær
Nordisk Ministerråd

Jan-Erik Enestam
Direktør
Nordisk Råd

Uddannelse, forskning og innovation

Uddannelsessystemerne og erhvervssektoren i Norden er på mange måder forskellige fra land til land. Men landene samarbejder på en lang række områder og drager ikke mindst nytte af hinandens erfaringer. Samarbejdet omfatter støtte til fælles projekter og aktiviteter, udgivelse af rapporter, og opbygning af en række netværk. Samlet set kan man sige, at målet er at skabe resultater, som de enkelte lande ikke i samme grad kan opnå alene.

Fra grundskolen til universitetet

Det nordiske uddannelsessamarbejde fokuserer på at fremme kreativitet, innovation og entreprenørskab og på at mindske frafaldet i uddannelsessystemet. Nordisk Råds Kultur- og Uddannelsesudvalg har blandt andet haft fokus på de kreative fags betydning i undervisningen og Ministerrådet arbejder med en bred vifte af tiltag fra grundskole til universitetsniveau.

Nordisk Ministerråd står bag uddannelsessprogrammet *Nordplus*, som også omfatter de baltiske lande. Det giver hvert år tusinder af skoleelever, studerende og voksne mulighed for at lære mere om samfund, sprog og kultur i de øvrige nordiske og baltiske lande. Ministerrådet har også startet et *Nordic Master Pro-*

gram, som kobler universitetskurser fra minimum tre lande. Det gør det muligt at skabe elitestudier, som ikke ellers ville være mulige.

Et markant udtryk for samarbejdet er i det hele taget den frie adgang til studier i de nordiske lande, en ordning som skaber et fælles nordisk uddannelsesområde og fremmer den frie bevægelse af kundskab mellem landene.

Forskning

På forskningsområdet er der et bredt funderet samarbejde mellem de nordiske lande, blandt andet via det nordiske topforskningsinitiativ, den største forsknings- og innovationssatsning på nordisk niveau nogensinde. Ved at involvere de bedste elementer fra nordisk forskning og erhvervsliv, vil landene bidrage til at finde globale klima-, miljø- og energiløsninger. De første af en række programmer i regi af dette initiativ er startet i 2010.

Ministerrådet arbejder også med *e-science* – et konkret eksempel er optimering af computerkraft via fibernetværk. Endelig arbejder regeringerne også sammen om at øge mobiliteten blandt forskere mellem landene og styrke Nordens rolle i det europæiske forskersamarbejde.

Innovation

Kernen i det nordiske globaliseringsarbejde er arbejdet med at styrke landenes konkurrencekraft i international sammenhæng. I den forbindelse står Ministerrådet blandt andet for udgivelser som *Nordic Innovation Monitor* og *Nordic Globalisation Barometer*, som viser hvordan de nordiske lande klarer sig i den globale konkurrence.

Generelt arbejder man både i Nordisk Råd og i Ministerrådet på at styrke vilkår og vækstgrundlag for nordiske iværksættere. Det sker især gennem indsatsen for at fjerne grænsehindre mellem de nordiske lande. Støtten til brugerdriven innovation er også et højt prioriteret område.

Samlet set arbejder de nordiske lande således i fællesskab for at sikre, at såvel uddannelses- som erhvervssektoren i Norden er rustet til fremtiden – dels via erfaringsudveksling og benchmarking på tværs af landene, dels gennem fælles indsatser og aktiviteter.

FAKTA

Nordisk Råd

Nordisk Råd er de nordiske parlamentarikers officielle samarbejdsorgan. Rådet blev dannet i 1952 og har 87 valgte medlemmer fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de tre selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland. Rådsmedlemmerne sidder i landenes parlamenter og udvælges af parlamenterne efter forslag fra partigrupperne. Der sker således ikke direkte valg til Nordisk Råd. Rådet ledes af et præsidium, og samles til et efterårsmøde, den såkaldte session, hvor de nordiske parlamentarikere tager beslutninger om forhold, som man ønsker at de nordiske regeringer skal finde løsninger på. Det løbende politiske arbejde i Nordisk Råd sker i udvalg og partigrupper.

Et markant udtryk for nordisk samarbejde er den frie adgang til studier i de nordiske lande.

FAKTA

Nordisk Ministerråd

Nordisk Ministerråd er de nordiske regeringers officielle samarbejdsorgan. Statsministrene har det overordnede ansvar for det nordiske samarbejde. I praksis er ansvaret uddelegeret til de nordiske samarbejdsministre og til Nordisk Samarbejdskomité som tager sig af den løbende koordinering. Nordisk Ministerråd, som blev grundlagt i 1971, er – på trods af navnet – egentlig ikke ét men flere ministerråd. De nordiske fagministre mødes i Ministerrådet et par gange om året. Der findes i øjeblikket 10 sammensætninger af fagministerråd samt samarbejdsministrenes ministerråd. Beslutninger i de nordiske ministerråd skal være vedtaget enstemmigt. Der bliver forberedt og fulgt op på sager af de forskellige embedsmandskomitéer, som består af nationale embedsmænd.

Helsingforsaftalen – grundlaget for det nordiske samarbejde

Samarbejdsaftalen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige kaldes Helsingforsaftalen. Aftalen blev undertegnet den 23. marts 1962 og trådte i kraft den 1. juli samme år. Formålet med aftalen beskrives på følgende vis:

„De kontraherende parter skal bestræbe sig på at bevare og yderligere udvikle samarbejdet mellem landene på det retslige, det kulturelle, det sociale og det økonomiske område såvel som i spørgsmål vedrørende samfærdselen og miljøbeskyttelse. De kontraherende parter bør rådføre sig med hinanden i spørgsmål af fælles interesse, som behandles i europæiske og andre internationale organisationer og konferencer.“

Målet for flere af de nordiske lande er på længere sigt at være uafhængige af fossile brændstoffer, uden at det går ud over velfærden og konkurrenceevnen.

Klima, miljø og energi

De nordiske lande har en lang og frugtbar tradition for at samarbejde på klima-, miljø- og energiområdet. Både Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd prioriterer områderne højt. Klima-, miljø- og energispørgsmål er samtidig tværsektorielle samarbejdsområder, der gennemsyrrer samarbejdet inden for andre sektorer – for eksempel inden for forskning og innovation

Ambitiøse mål

Målet for flere af de nordiske lande er på længere sigt at være uafhængige af fossile brændstoffer, uden at det går ud over velfærden og konkurrenceevnen. Grøn vækst, energieffektivitet og ambitiøse klimamål skal derfor gå hånd i hånd og sikre regionens fortsatte ledende position inden for bæredygtig udvikling.

Samarbejdet kan fremvise konkrete resultater ikke bare nationalt, men også regionalt og globalt gennem for eksempel EU og FN. Samarbejdet fokuserer blandt andet på arbejdet mod klimaforandringer og luftforurening, effektivisering af energiforsyningen og transportområdet, udvikling af nye energiformer, anvendelse og udslip af farlige kemikalier, beskyttelse af havene

økosystemer, samt bevarelse af den biologiske mangfoldighed. Af naturlige årsager har Østersøregionen og Arktis været vigtige områder at samarbejde om, men i dag rækker aktiviteterne også udover Nordens grænser.

Flere af de såkaldte globaliseringsinitiativer, som er igangsat af det nordiske samarbejde, er relaterede til miljø- og energispørgsmål, samtidig med at mange af de nordiske institutioner er indrettede til netop at tage sig af disse områder. Det gælder for eksempel miljøfinansieringsselskabet *NEFCO*, *NordForsk*, *Nordisk Energiforskning*, *Nordisk innovationscenter* samt *Nordisk Udviklingsfond*.

Den nordiske svane

Et af flagskibene inden for det nordiske miløssamarbejde er miljømærket *Svanen*, som har gjort det lettere for forbrugerne at vælge miljøvenlige produkter. Miljømærket blev sat i værk i 1989 og omfatter i dag op mod 70 produktgrupper og godt og vel 6000 forskellige produkter og tjenester fra papir og opvaskemidler til legetøj, hoteller og biobrændsel.

Det nordiske elmarked

Harmoniseringen af det nordiske elmarked er et andet konkret eksempel på et vellykket nordisk samarbejde. Arbejdet med at harmonisere er i fuld gang, men allerede i dag er det et lysende eksempel på, at der kan skabes merværdi ved at samarbejde på tværs af de nordiske landegrænser. Det nordiske elmarked anses blandt mange eksperter for at være et af verdens bedste.

Klimaforandringerne

De nordiske lande påtager sig et stort globalt ansvar i kampen mod klimaforandringerne, ikke mindst i sammenhæng med det igangværende arbejde, som sker i FN's regi. Samarbejdet foregår også på et mere konkret plan blandt andet gennem *Nordisk Udviklingsfond (NDF)*. Fonden finansierer i dag „grønne“ projekter i de fattigste lande i for eksempel Afrika og Asien.

Velfærd og kultur

De nordiske velfærdssamfund og den kulturelle samhørighed mellem de nordiske lande er enestående i verden. En vigtig opgave for det nordiske samarbejde er derfor at videreudvikle den nordiske velfærdsmodel, så den kan klare sig i den globale konkurrence og samtidig bevare sammenhængskraften.

De nordiske velfærdssamfund og kerneværdier

Det nordiske samarbejde indenfor social – og sundhedssektoren er baseret på de fælles værdier, som udgør fundamentet i den nordiske velfærdsmodel. Det drejer sig om principperne om, at alle statsborgere har lige muligheder og rettigheder og om social solidaritet og tryghed for alle.

De nordiske lande har i årtier samarbejdet aktivt på velfærdsområdet. Dette bygger blandt andet på konventioner og formelle og uformelle samarbejdsformer hos de offentlige myndigheder og serviceydere. På grund af samarbejdet får nordiske borgere en bedre betjening, når det drejer sig om sociale ydelser – en betjening som bygger på de samnordiske principper og værdier.

Et godt eksempel på samarbejdet, hvor landene satser på at blive bedre

til at håndtere de fælles globale udfordringer er globaliseringsinitiativet på helse- og velfærdsområdet. Her fokuserer man gennem syv delprojekter på følgende to hovedtemaer: 1) *Helse – at fremme en sund og arbejdsdygtig befolkning samt livskvalitet*, og 2) *Velfærd – udvidelse og kompetenceudvikling af arbejdsstyrken samt inkludering*.

Det fællesnordiske kultursamarbejde

Det nordiske kultursamarbejde er en hjørnesten i det nordiske samarbejde. Samarbejdet har gennem mange år fungeret som brobygger mellem de nordiske lande og har øget nordboernes forståelse for deres nabolande, deres befolkninger og fælles værdier.

Kulturministrene har de seneste år moderniseret samarbejdsstrukturen markant. Kultursamarbejdet er i dag et mere åbent, transparent og fleksibelt samarbejde; klart til at møde globaliseringens udfordringer. For kulturministrene er visionen klar: „Det nordiske kultursamarbejde skal sikre, skabe og fremvise kvalitet og kreativitet og mangfoldighed i en sund og global udvikling.“

I praksis betyder det, at kunsten og kulturen fremover vil være mere

synlig også på den globale scene. Kulturministrenes første globaliseringsstrategier har vakt international genklang: Profileringen af nordisk film i Toronto i 2009, nordisk landskabsarkitektur på Expo i Shanghai 2010 og litteraturfremstødet i Paris 2011 er de første eksempler.

De nordiske lande nyder høj international anerkendelse på områder som filmproduktion, musik, nye medier, litteratur, arkitektur og design. Områder som alle har en lang tradition i Norden og som er drevet af kreativitet, viden og talent. Norden har alle forudsætninger for at ligge forrest, når det gælder den globale udvikling af kreative erhverv. Her er projektet KreaNord det nye omdrejningspunkt i mødet med den nye oplevelsesøkonomi.

Norden er også et forbillede for andre regioner i verden, når det drejer sig om demokrati og dialog. Det nordiske kultursamarbejdes bidrag til at styrke den nordiske og internationale kulturdiallog spiller fremover en vigtig rolle i samspillet mellem forskellige kulturer og i profileringen af fællesnordiske kerneværdier.

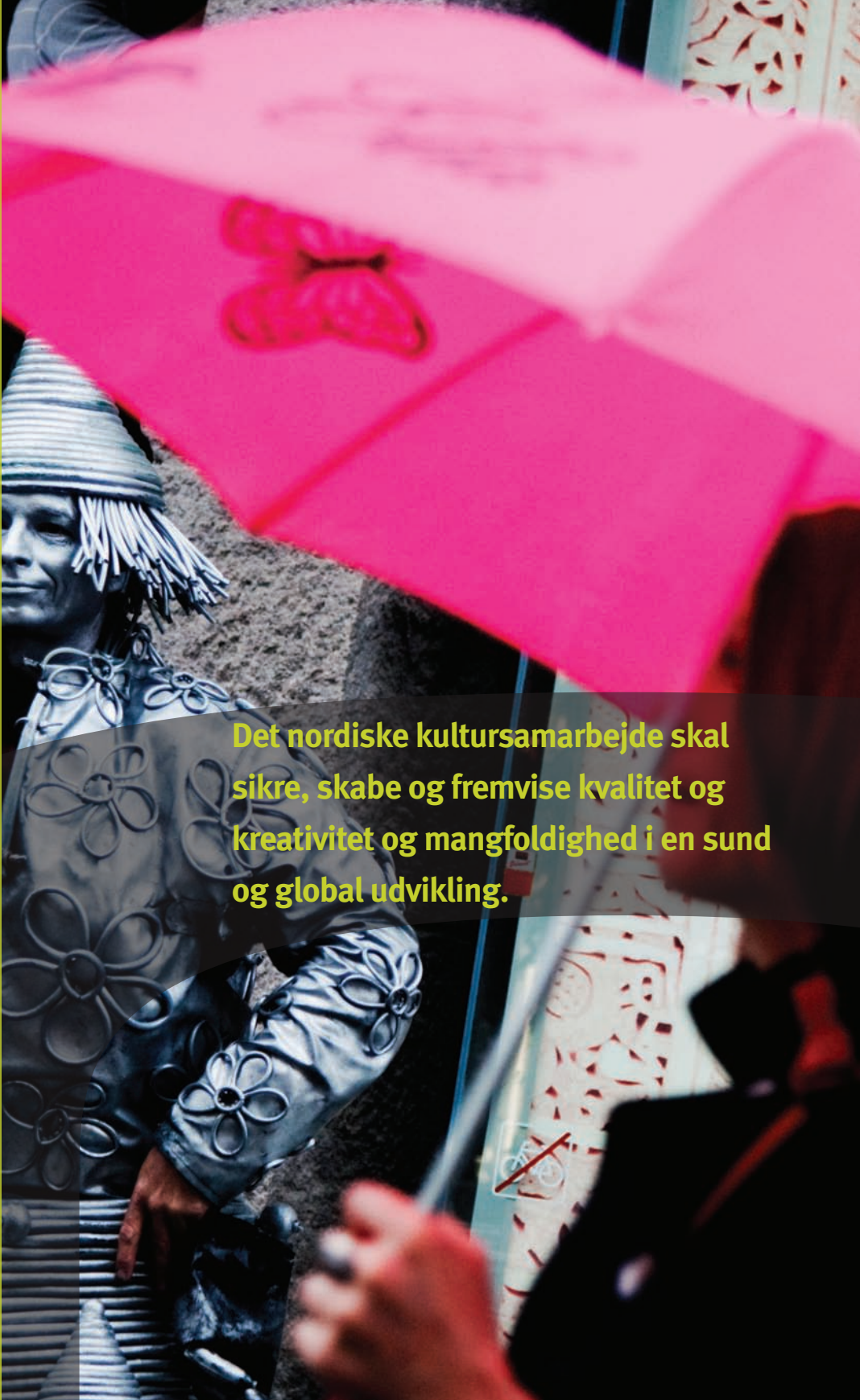
FAKTA

Nordiske institutioner

Udover Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd finansierer det nordiske samarbejde over tyve nordiske institutioner og cirka lige så mange, som ikke i streng forstand kan betragtes som nordiske institutioner. Nordisk innovationscenter (NICE), NordForsk, Kulturkontakt Nord, Nordisk projektsportgruppe (NOPEF), Nordens Velfærdscenter, og Nordisk højskole for folkesundhedsvidenskab (NHV) er fuldgældige nordiske institutioner ligesom de nordiske huse på Island og Færøerne. En af de tungeste institutioner i den anden kategori er Den Nordiske Investeringsbank (NIB), som siden 2005 har været ejet af de fem nordiske og de tre baltiske lande i fællesskab. En anden tung organisation i denne kategori er Nordisk Kulturfond, som støtter nordisk kultur i Norden eller nordiske projekter uden for Norden via projektstøtte.

Miljømærket svanen

Svanen er Nordens officielle miljømærkning. Formålet er at have en frivillig og fælles nordisk miljømærkning som medvirker til at reducere den byrde det daglige forbrug pålægger miljøet. Svane-mærket undersøger miljøpåvirkningen fra varer og tjenester under hele deres livscyklus fra råvarer til affald. Der stilles strenge klima- og miljøkrav, men også krav til funktion og kvalitet. Svanens vision er et bæredygtigt samfund med et bæredygtigt forbrug.

Det nordiske kultursamarbejde skal sikre, skabe og fremvise kvalitet og kreativitet og mangfoldighed i en sund og global udvikling.

**Samarbejdet med enkelt-
lande og internationale
aktører foregår både på
parlamentarisk og på
regeringsniveau inden
for områder af fælles
interesse**

FAKTA

Støtteordninger

I det nordiske samarbejde er der en lang række støtteordninger, hvor nordiske borgere og virksomheder kan søge om midler til mange forskellige formål. Et eksempel er Nordplus, som er et rammeprogram for livslang læring, hvor også de baltiske lande deltager. Over 10.000 mennesker i Norden har nytte af programmet hvert år. Nordplus giver blandt andet støtte til at skoleklasser kan besøge hinanden i de nordiske lande, til udviklingsprojekter og til etablering af netværk. Et andet eksempel er Nordisk Ministerråds Kunst og kulturprogram, der giver støtte til blandt andet produktion og kompetenceudvikling indenfor alle kunstarter.

Nordisk Råds priser

Nordisk Råd uddeler hvert år en litteraturpris, en musikpris, en filmpris og en natur- og miljøpris. Formålet med Nordisk Råds priser er at øge interessen for de nordiske landes litteratur, sprog, musik og film. Natur- og miljøprisen gives til personer eller organisationer, som har vist særlig initiativ på natur- og miljøbeskyttelsesområdet. Samtlige priser er på 350.000 danske kroner.

Nordens internationale engagement

Fra Canada og Nord-Atlanten i vest til Østersøen og Rusland i øst – Nordens internationale samarbejde favner bredt. Samarbejdet med enkeltlande og internationale aktører foregår både på parlamentarisk og på regeringsniveau inden for områder af fælles interesse.

De baltiske lande og Rusland

Allerede da muren faldt i 1989 indledte Nordisk råd et officielt parlamentarisk samarbejde med parlamenterne i Estland, Letland og Litauen. I 1991 åbnede Nordisk Ministerråd kontorer i hovedstæderne i de tre baltiske lande, og i dag er samarbejdet så formaliseret, at ministre inden for forskellige fagområder fra de nordiske og baltiske lande mødes hvert andet år for at diskutere sager af fælles interesse.

Menneskehandel er et eksempel på en fælles udfordring, som Norden, Estland, Letland, Litauen og Rusland samarbejder om at bekæmpe. Grundstenen blev lagt allerede i 2001, da Ministerrådet tog initiativ til den vellykkede kampagne „Nordisk-Baltisk kampagne mod menneskehandel”.

Arbejdet for at forbedre havmiljøet i Østersøen er et andet eksempel på samarbejdet med de baltiske lande og Rusland. Dette samarbejde strækker sig også til de andre lande rundt om Østersøen og er formaliseret blandt andet gennem deltagelse i *Den Parlamentariske Østersøkonference (BSPC)*.

I samarbejdet med Rusland er et af formålene at fremme en demokratisk samfundsudvikling, åbne for pluralistiske relationer over grænserne og skabe betingelser for økonomisk samarbejde og samhandel. Også i Rusland har Nordisk Ministerråd oprettet kontorer og kontaktcentre, som spiller en vigtig rolle ved gennemførelsen af projekter med lokale og regionale russiske aktører.

Hviderusland

I Hviderusland har de nordiske lande engageret sig for at fremme den demokratiske udvikling. Blandt andet støtter Norden unge hviderussere adgang til højere uddannelse gennem et samarbejde med EU-kommisionen om det hviderussiske eksiluniversitet European Humanities University (EHU) som ligger

i Vilnius, Litauen. På EHU får cirka 1500 unge hviderussere adgang til uddannelse inden for humaniora og samfundsvidenskab baseret på akademisk frihed. Desuden har Norden, i samarbejde med de baltiske lande, været med til at skabe en unik neutral platform for debat mellem hviderussiske oppositionspolitikere og politikere fra regeringspartiet.

Arktis

En stor del af de nordiske land- og havområder ligger i den arktiske region. Norden er derfor stærkt engageret i at sikre det sårbare miljø i Arktis og i at forbedre levevilkårene for befolkningerne i de nordlige områder og støtte den arktiske befolknings sociale og kulturelle udvikling. Arktis er også inden for Canadas nærområder og Norden og Canada går sammen om at fremme en bedre international forståelse for udfordringerne den arktiske befolkning står overfor.

Nyttige internetadresser

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd	www.norden.org
Nordisk Kulturfond	www.nordiskkulturfond.org
Hallo Norden	www.hallonorden.org
Nordisk skatteportal	www.nordisketax.net
NORDPLUS-familien	www.nordplusonline.org
Nordisk Investeringsbank	www.nib.int
Nordisk Genressourcecenter	www.nordgen.org
NordForsk	www.nordforsk.org
Nordregio	www.nordregio.se
Nordisk Innovationscenter	www.nordicinnovation.net
Nordisk institut for kundskab om køn	www.nikk.no
Nordisk projektexportfond	www.nopef.com
Nordisk Miljøfinansieringsselskab	www.nefco.fi
Ministerrådskontoret i Tallinn	www.norden.ee
Ministerrådskontoret i Riga	www.norden.lv
Ministerrådskontoret i Vilnius	www.norden.lt
Ministerrådskontoret i St. Petersburg	www.norden.ru
Ministerrådskontoret i Kaliningrad	www.norden39.ru
Nordens Hus i Reykjavík	www.nordice.is
Nordens Hus på Færøarna	www.nlh.fo
Nordens institut i Finland	www.nifin.helsinki.fi
Nordens institut i Grønland	www.napa.gl
Nordens institut på Åland	www.nipa.ax

norden

Nordisk Ministerråd
Nordisk Råd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2010:760
ISBN 978-92-893-2126-6

